

TÜRKİYE'DEKİ Z KUŞAKLARIN EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ: JEAN JACQUES ROUSSEAU'NUN "EMİLE YA DA EĞİTİM ÜZERİNE" ÖRNEĞİ

The Role of the Family in Education of The Generation Z in Turkey An Example of Jean Jacques Rousseau's "Emile or on Education"

Doç. Dr. Sevda KOÇ AKRAN

Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimler Bölümü
sevdakc@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4205-0148>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 6/2 Ekim/October2020 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Derleme Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	04.05.2020
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	02.09.2020
Sayfa- <i>Pages</i> : 79-100	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.731696

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

✓ iThenticate

TÜRKİYE'DEKİ Z KUŞAKLARIN EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ: JEAN JACQUES ROUSSEAU'NUN "EMİLE YA DA EĞİTİM ÜZERİNE" ÖRNEĞİ

The Role of the Family in Education of The Generation Z in Turkey An Example of Jean Jacques Rousseau's "Emile or on Education"

Doç. Dr. Sevda KOÇ AKRAN

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, Jean Jacques Rousseau'nun Emile ya da Eğitim Üzerine eserinden hareketle, Türkiye'deki Z Kuşakların Eğitiminde Ailenin Rolünü belirlemektir. Araştırmada Z kuşağı ve Jean Jacques Rousseau'nun Emile ya da Eğitim Üzerine eseriyle ilgili doküman incelemesi yoluyla veriler toplanmıştır. Elde edilen dokümanlardan Rousseau'nun eserine ulaşılabilirliği göz önüne alınarak, İsmail Yerguz (2009) ve Yaşar Avunç'un (2009) çevirisini yaptığı Emile ya da Eğitim Üzerine kitapları araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sonucunda, Emile ya da Eğitim Üzerine eserinde Rousseau'nun, günümüz Z kuşakları ailelerinin eğitimlerine destek çıkacak ve onlara rehber olacak düşüncelerin yer aldığı görülmüştür. Bu görüşlerin Z kuşağı ailesinin çocuk eğitimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuşak, Z kuşağı, Eğitim, Aile, Jean Jacques Rousseau.

Abstract

The main purpose of this study is to determine the role of the family in the education of Generation Z in Turkey, based on Jean Jacques Rousseau's "Emile or on Education". In the research, data were collected about generation Z and Jean Jacques Rousseau's "Emile or on education" through the document analysis. Considering the accessibility of Rousseau's book from the documents obtained, the books "Emile or on Education", translated by İsmail Yerguz (2009) and Yaşar Avunç (2009), were included in the study. As a result of the research, it was seen that Rousseau's book, Emile or on Education, contains ideas that will support and guide the education of the families of the Z generations today. These views are thought to make significant contributions to the child education of the generation Z family.

Keywords: Generation, Generation Z, Education, Family, Jean Jacques Rousseau.

Giriş

Jean Jacques Rousseau 1712-1778 yılları arasında yaşamış ünlü Fransız filozofu, eğitim felsefecisi ve Türk siyasi tarihinde ismi geçen batılı düşünürdür. Türkiye tarihinde ismi Tanzimat devriyle giren, Ziya Paşa (1825-80), İbrahim Şinasi (1826-71), Namık Kemal (1840-1888), Ahmet Mithat Efendi (1844-1912) ve Ebüziyya Tefvik (1849-1913) gibi yazarlar

Rousseau'nun eserlerini okumuş, bu eserleri Türkçeye çevirmiştir (Orhan, 2013: 129; Ocak, 2019). Rousseau tarihi süreç içinde sadece bu yazarları etkilememiş özellikle Türk siyasi tarihinde Atatürk'ün en çok eserlerini okuduğu, düşüncelerinden etkilendiği düşünürlerin başında gelmiştir. Okul çağından başlayarak Atatürk'ün eserlerini okuduğu Rousseau “bireysel açıdan özgürlükçü, politik açıdan da Cumhuriyetçi bir fikir önderidir. Atatürk “ Rousseau'nun tüm eserlerini incelediğini 1 Aralık 1921'de TBMM kürsüsünden aşağıdaki şekilde ifade etmiştir (Ada, 2014: 232):

Bu Meşrutiyet kuramlarını bulan en büyük filozofların, bu kuramları kurmak için çalıştıkları esasları inceledim, bunların içeriğini anlamaya çalıştım. Benim gördüğüm şudur: Düşünmüşler ve nasıl yapalım da bu zorba kuvvet, o toplumsal ve ulusal iradenin aşağısında kalabilsin ya da sifıra ulaşabilsin diyorlar. Bunu başaramamak yüzünden büyük ve derin bir ıstırap duyuyorlar. J.J. Rousseau'yu baştan sona kadar okuyunuz! Ben bunu okuduğum vakit, gerçek olduğuna inandığım, bu kitap sahibinde iki esas gördüm. Birisi bu ıstırap, diğeri bir cinnettir. Merak ettim, özel durumunu inceledim. Anladım ki bu adam mecnun idi ve cinnet durumunda bu eserini yazmıştır. Dolayısıyla çok ve pek çok dayandığımız bu kuram böyle bir dimağın ürünüdür.

J.J. Rousseau eserlerine duygularını aktaran ve bu duyguları derinden yaşayarak karşısındaki kişilerle paylaşan bir yazardır. Bundan dolayı birçok insanın duygularına tercüman olmuştur. Hatta sürekli olarak kendisini geliştirerek insanlarla daha iyi bir iletişim kurmanın yollarını aramıştır (Genç, 2015:25). Yeni düşünce ve eğitim anlayışları ile yaşadığı döneme ve günümüze önemli eserler bırakmıştır. Bu eserlerden biri çocuk eğitimi konusunda kaleme aldığı “Emile ya da Eğitim Üzerine” dir. 1762 yılında yazımına başladığı, orijinal adı “Emile ou sur L'Education” olan, yazımı dört yıl sürdüğü eseri beş bölümden ve bu bölümlere ait 42 alt başlıktan oluşmaktadır (Emiroğlu, 2009:873). Eserin ilk bölümünde; çocukların doğadan, insanlardan ve nesnelere öğreneceği çok şeyin olduğu belirtilmektedir. Bu öğrenmeler, çocukların gelecekteki yaşamına yön vermekte ve onların gerçek yaşamda bir deneyim sahibi olmasına katkı sağlamaktadır. Her kazanılan deneyim çocukların hayata güvenle bakmasına, kaygı düzeylerinin düşük olmasına ve daha sağlıklı iletişim kurmasına neden olacağı düşünülmektedir. Bütün bu öğrenme süreçlerinde çocuğun yaşama daha iyi hazırlanması ve karşılaşılan problemleri daha rahat çözmesi için özellikle anne ve babanın desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü anne ve baba çocuğun ilk öğretmenleridir. Çocuğu yaşama hazırlayan, çevreden gelen

her uyarıcıya karşı onu bilgilendiren ve ona davranışlarıyla model olan kişilerdir. Çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren koruyucu kalkanıdır. Ona dünyanın olumlu-olumsuz yönlerini gösteren rehberidir. Davranışları ve bilgisiyle çocuğa model olan aile bireyleridir. Bundan dolayı Rousseau'nun da (2009) belirttiği gibi çocuk eğitiminde anne ve babaya büyük görevler düşmektedir. Bu görevlerde, anne ve baba farklı şekillerde sorumluluk almaktadır. Örneğin, anne, çocuğun beslenmesinden, sevgi duygusunu hissetmesine, özgür bırakılmasına, dünyayı keşfetmesine, acı ve sevinci yaşamasına kadarki bütün süreçlerde yanında olan kişidir. Rousseau annenin çocuk yaşamındaki bu önemini Emile ve Eğitim Üzerine adlı eserinde şu şekilde ifade etmiştir: "Anne olmayınca çocuk olmaz. Görevleri karşılıklıdır ve bir taraf görevini layıkıyla yerine getirmese öbür tarafta ihmal eder kendi görevini. Çocuk annesini sevmek zorunda olduğunu bilmeden önce sevmelidir" (Rousseau, 2009b:122).

Rousseau, eserinde çocuğun yaşamında annenin önemine vurgu yaptığı gibi, çocuğun gelişiminde ve hayata hazırlanmasında babanın da önemine değinmiştir. Rousseau'ya (2009b:125) göre bir "baba" türünün devamını sağlamakla sorumludur. Devlete yurttaşlar kazandırma konusunda çaba göstermelidir. Bu sorumluluk ve çaba içinde olamayan bir babanın "baba olmaya" hakkı yoktur. Benzer düşünceler "anne" için de geçerlidir. Anne de baba faktörü gibi çocuğun en iyi şekilde yetiştirilmesinde, topluma yararlı bireyler olmasında ve yaşadığı çağa uyum sağlamasında görevlerini yerine getirmelidir. Anne ve baba bu görevleri yerine getirirken de bir takım noktalara dikkat etmelidir. Örneğin, anne ve baba çocuğa bir şeyin doğruluğu ve yanlışlığı konusunda bilgi verecekse başta davranışlarıyla bunu çocuğa göstermelidir. Anne farklı baba farklı bir davranış içerisinde olmamalıdır. Davranışlarında mutlaka tutarlılık bulunmalıdır. Aksi takdirde tutarsızlık, çocuğun zihninde karmaşaya neden olacaktır. Bunun yanı sıra; çocuk eğitiminde bazı değerleri çocuğa kazandırmalıdır. Büyüklerine ve küçüklerine nasıl davranılması gerektiği konusunda çocuğa iyi bir örnek olmalıdır. Karşılaşılan problemlerin çözümünde çocuğa deneyimlerini aktarmalıdır. Olumsuz duygu ve düşüncelerle karşılaşıldığında kendini nasıl motive etmesi gerektiğini, hedeflere ulaşmada planlı-programlı çalışma yollarının neler olduğu konusunda çocuğun öğretmeni olmalıdır.

Çocuklar, anne ve babasından öğrendikleriyle yaşama hazırlanmaktadır. Sevgi-saygı, hoşgörü gibi birçok duyguyu aile ortamında öğrenerek hedeflerine ulaşmaktadır. İnsanlarla iletişim kurarken bu duygularını ön planda tutmaktadır. Zihinsel ve duygusal olarak bedenini bu

olumlu duygularla donatmaktadır. Bu duygular olumsuz durumlarla karşılaşan çocukların mücadelecisi ruhunu ortaya çıkarmaktadır. Rousseau'nun (2009) belirttiği, gibi güçsüz bir beden ruhu zayıflatmaktadır. Ruh ve beden birlikte sağlıklı olmalıdır. Sağlıklı bir beden, toplumların kalkınmasına öncülük edecek, şiddet ve toplumu olumsuz etkileyecek her düşünceden uzak tutacaktır. Olumsuz duygulardan uzak olan çocuk, düşüncelerini, duygularını kendisine verilen dil eğitimiyle doğru bir şekilde ifade edecektir. Duygu ve düşüncelerinde kendisine yararlı olacak bilgi ve becerileri ayırt edecektir. Emile ve Eğitim Üzerine' nin ilk bölümünde çocuk eğitimi konusunda dile getirilen bu düşünceler, ikinci bölümde farklı konularla devam etmiştir.

İkinci bölümde, Emile'nin 12 yaşına kadar devam eden çocukluk yılları anlatılmaktadır. Bu bölümde çocuklar anne ve babanın koruyucu ruhundan birazda olsa uzaklaşmaktadır. Çocuklarda çevreyi merak ve keşfetme duygusu ağır basmaktadır. Çocuklarda bu tür duyguların ortaya çıkması içinde bir takım öneriler sunulmaktadır. Bunlar: çocuklara sözlü ders vermeyin, onun yerine çocuklar hayatı, yaparak-yaşayarak öğrenmelidir. Ceza öğrenme sürecinde kullanılmamalıdır. Çünkü ceza çocuklara doğruyu göstermemektedir. Her çocuk aynı hızla öğrenmeyeceği ve aynı özelliklere sahip olmayacağı için öğrenme-öğretme sürecinde "sabırlı" olunmalıdır. Öğretmenler bu süreçte, çocukların yeteneklerini desteklemelidir Etkili bir iletişim sürecinin nasıl olması gerektiği çocuğa öğretilmelidir. Öğretmen çocuğa karşı doğal davranışlar sergilemelidir. Onun eşsiz bir birey olduğu hissettirilmelidir. Başka bireylerle kıyaslanmamalıdır (Rousseau, 2009a).

J.J. Rousseau eserinin üçüncü bölümünde, çocukların yetişkinlik evresine geçişini anlatmaktadır. Eserin bu bölümünde kız ve erkek çocukların gelişimsel özellikleri, ergenlik çağında göstermiş oldukları değişimlere vurgu yapılmaktadır. Çocukluk evresinden uzaklaşıp yetişkinliğe adımlar atan çocuklar, hayal güçlerini kullanarak, bir kimlik kazanmaya çalışmaktadır. Kimlikleri ergenlikle şekillenen bu çocuklara, baskı yoluyla kitap okutulmaması önerilmektedir (Rousseau, 2009a).

Dördüncü bölümde, yetişkin olan çocukların karşı cinse yaklaşımı anlatılmaktadır. Bu bölümde karşı cinse olan ilginin yanında Emile' nin dini inançları şekillenmektedir. Olaylara ani tepkiler verebilmektedir. Başkası tarafından yönetilmek istememektedir. Çocuk gibi değil, yetişkin olarak davranılmasını beklemektedir. Yetişkin olarak karşısındaki bireye duygularını açmak istemektedir. Bu duygular, onun için aile kurmak anlamına gelmektedir. Emile' nin son bölümünde ise, toplumu oluşturan en küçük yapı taşı olan aileye adım atılmaktadır. Aile kurumunun kadın ve erkeğin görevleri

ve eğitimleri bir birinden farklıdır. Çünkü kadının fiziksel ve bilişsel, duyuşsal yapısı erkeklerle aynı değildir. Kadın itaatkârdır. Kadın sabırlıdır, küçük yaştan itibaren şikâyet etmeden haksızlığa dayanmalıdır. Kadın çok şey öğrenmelidir, fakat öğrenirken kendisine ve ailesine faydalı olacak bilgileri davranışa dönüştürmelidir (Rousseau, 2009a).

Jean Jacques Rousseau Emile ve Eğitim Üzerine adlı eserinde çocuk eğitimi konusundaki düşünceleri geçmişten günümüze toplumları ve o toplumlarda yaşayan kuşakları etkilemiştir. Kuşaklar, Jean Jacques Rousseau gibi düşünürlerin görüşlerinden etkilendiği gibi dönemin siyasi, sosyal, teknolojik gelişimlerinden etkilendiği görülmüştür. Bunlardan ilki "Sessiz veya Olgun (1925-1946) Kuşaktır" . Sessiz ya da Olgun kuşak; ekonomik krizlerin yaşandığı, ikinci dünya savaşının patlak verdiği döneme denk gelmektedir. Şiddeti, korkuların olduğu, özgürlüğün olmadığı ve ölümleri yaşayan kuşaktır (Kurtoğlu, Sönmez ve Temiz, 2016:419). Sessiz kuşak, ailenin ve toplumun belirlediği kurallara uymaktadır. Yurtsever, ahlaki değerleri benimseyen, aile büyüklerine saygılı (DeVaney, 2015: 13), iş ve aile ortamında sabırlı davranışlar sergileyen nesildir (Acıloğlu, 2015:24). Böyle bir nesil, özellikle aile bireyleri içerisinde çocuğun eğitiminde en önemli sorumluluğu olan anneye yönelik gelişmelere tanıklık etmiştir. Örneğin, 1925-1945 yılları arasında Türkiye'de yaşanan gelişmelere bakıldığında, en önemli gelişmelerden birinin 4 Ekim 1926'de yürürlüğe giren "medeni kanun" dur. Medeni Kanun ile birlikte kadına erkekle eşit haklar tanınmıştır. Erkeğin aile yapısını koruması, tek eşliliğin benimsenmesi, evlilik güvencesinin sağlanması, çocukların gözetiminin anne-babanın her ikisine birden verilmesi, kanunda yer alan maddelerdir (Bilge Zafer, 2013:129). Bunun yanı sıra, 1930 yılında kadın ve çocukların korunmasına ilişkin "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu" ile ilk düzenlemeler yapılmıştır. 1930 yılında kadınlara doğum izni düzenlenmesi yapılmıştır. 8 Haziran 1936'da ise İş Kanunu'nun yürürlüğe girmesi kadınların iş yaşamında aktif görev alması sağlanmıştır (Bilge Zafer, 2013:131). Özellikle burada dikkat çeken anne sıfatındaki kadının çocukların beslenmesi ve bakımı için yasal izinlerinin olmasıdır. Çünkü çocukların bakımı küçük yaşlarda anne ve anne yerine geçen kişi için son derece önemli görülmektedir. Bu konuda Rousseau Emile ve Eğitim Üzerine adlı eserinde "anne" kavramını şu şekilde ifade etmiştir (Rousseau, 2009b):

Taze fidanı sula, yetiştir, ölmesin; vereceği meyveler günün birinde ağzına tat verecektir (s.108).

Anne zahmetli ve külfetli bir iş (s.119).

Yaşamla birlikte ihtiyaçlarda başlar. Yeni doğana bir sütüne gerekir. Anne kendi görevini yerine getirmek isterse ne ala; yapması gereken işler yazılı olarak bildirilecektir: çünkü böyle bir avantajın karşılığı vardır (s.138).

Anneler çocuklarına bakmaya tenezzül ederlerse ahlak, kendiliğinden yeniden biçimlenecek, bütün yüreklerde doğanın duyguları uyanacak, ülkenin nüfusu artmaya başlayacaktır... Aile yaşamının çekiciliği ahlak düşkünlüğüne karşı en etkili panzehirdir (s.121)

Sessiz ya da Olgun kuşaktan sonra ortaya çıkan ve bu kuşakların çocukları olarak bilinen Baby Boomer (bebek patlaması kuşağı) (1946-1964); insan hakları hareketlerine, radyonun altın çağına, ABD ile SSCB arasındaki soğuk savaşın patlak vermesine, petrol krizleri ve ekonomik sarsıntıların yaşanmasına, Türkiye'de ise çok partili hayata geçişe, kırsal alandan kentsel alanlara büyük göçlerin yaşanmasına ve 1960 ihtilalinin yaşandığı aralıklara tanıklık etmiştir. Özellikle bu dönemlerde, Türkiye'de 1950'li yıllarda İstanbul gibi iş imkânlarının çok olduğu büyük şehirlere yoğun göçler yaşanmıştır. Bu durum başta sosyal-ekonomik durumu iyi olan ailelerin bu şehirlerde yaşamlarını devam ettirmesini sağlamıştır. Sadece Türkiye sınırları içinde değil, başta Almanya olmak üzere farklı ülkelere de göçler yapılmıştır. Dış ülkelere yapılan göçlerde 'Gurbetçi', 'Alamancı' diye nitelendirilen aileler, çocukların farklı kültürlerde eğitim almasına, Türk kültüründen uzaklaşmasına/yabancılaşmasına, kültürler arasında çatışmaların oluşmasına neden olmuştur (Yaşar Ekici, 2014: 216-217).

Kırdan kente veya Türkiye'den farklı ülkelere yapılan göçler aile birliğini farklı şekillerde etkilemiştir. Örneğin, geniş aile yapısı yerine çekirdek aileye bırakmıştır. Aileler çalışma için ülkenin farklı yerlerine göç etmek zorunda kalmıştır. Bu durum aile ve toplumda bireyselliği ön plana çıkarmıştır. Çocuklar bu bireysel anlayış çerçevesinde küçük yaşta çalışmış ve aileden alması gereken bir takım değerleri başka bireylerden öğrenmiştir. Yoksulluk, küçük yaşta çalışma hayatı ve diğer birçok neden beraberinde aileleri kendi içinde parçalamıştır. Yaşar Ekici (2014:216) bu olumsuz durumların çocuğun küçük yaşta iş yaşamına başlamasına, deneyim sahibi olmadan hayatın zorluklarıyla mücadele etmesine neden olduğunu belirtmektedir. Tabi çocuk için bu olumsuz süreçler anne ve babayı da etkilemiştir. Anne çocuğun beslenmesinden gelişimine kadarki süreçlerde çocuğun yanında olamamıştır. Ona yeterli zaman ayıramamıştır. Oysaki Rousseau'ya göre aile içerisinde anne ve babanın çocukla ilgilenmesi beklenmektedir. Çünkü çocuklar gelişimlerinin her evresinde anne ve babanın yanında kendilerini güvende hissetmektedir. Çocuklar, beslenmeye,

sevilmeye, ihtiyaçlarının karşılanmasını istemektedir. Bunlar yapılmadığında çocukta güvene karşı güvensiz duygular oluşmaktadır. Duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edememektedir. Rousseau'nun (2009b) belirttiği gibi;

Köyde, bütünüyle kırsal yaşam koşullarına göre beslenen çocuklarımızın sesleri daha gür çıkacaktır ve kent çocuklarının belirli belirsiz kekemeleri görülmeyecektir onlarda; köylü ifadesi ve ses tonu görülmeyecektir onlarda ya da en azından doğumlarından başlayarak yanlarından ayrılmayacak olan ve her gün yanlarında bulunacak olan... öğretmenleri" olacaktır. (s.164).

Yukardaki açıklamalara karşın Baby Boomer, çalışkan, iyi eğitimli, idealist, otoriteye saygılı, kanaatkâr, verdiği kararları savunan ve eğlenceye düşkün kuşaktır (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014:172-173). Böyle bir nesil çekirdek ailede yetişmiştir. Batılılaşma süreci ve kitle iletişimle beraber bu ailelerin çocukları, özellikle aile bireylerinden annenin denetiminde olmakta, çocuğun eğitiminde anne ön planda olmakta, baba iş alanında aktif görev almaktadır. Bu dönemde aynı zamanda, ailenin sosyo ekonomik özelliklerine göre anne tüketim toplumu anlayışıyla modern dünyanın kendisine sunduğu imkânlardan yararlanmaya çalışmaktadır (Durakbaşa ve Cindoğlu, 2012: 88; Kandiyoti, 2012:21). Tüketim ve modern toplum anlayışı arasında kalan anne ve babanın çocuk üzerinde baskı yapmaması ve alınacak kararlarda çocuğun da düşüncelerinin önemli olduğu gerçeğini göz ardı etmemelidir. Bu konuyu Rousseau şu şekilde ifade etmektedir (Rousseau, 2009b):

Eğer öğrenciniz sizden hiçbir şey öğrenmezse başkalarından öğrenecektir. Siz gerçek yoluyla yanlışların önüne geçmezseniz bir takım yalanlar öğrenecektir o....(s.238).

Onu sürekli yönlendirmeye kalkarsanız, kendisine sürekli 'git, gel, dur, şunu yap, bunu yapma' deseniz gerçekten aptallaştırırsınız çocuğu. Eğer onun kollarını her zaman sizin kafanız yönlendirirse kendi kafasının bir yararı olmaz. Ama işin başında söylediklerimi hatırlayın; siz sadece bilgiçlik taslayan bireyseniz beni okumanıza gerek yoktur. (s.239).

Çocuğu özgür bırakın, hiçbir davranışa ses çıkarmayın; neyi nasıl yaptığına bakın. Hiçbir zaman özgür olduğunu kanıtlama ihtiyacı içinde olmayacağından hiçbir şeyi şaşkınlıkla yapmayacak, bütün eylemleri her zaman kendisine egemen olma amacına yönelecektir...(s.311).

Baby Boomer kuşağından sonra gelen, 1960 yıllardan sonra dünyada X (1961/1965 ve ya 1980/1981 yılı) olarak adlandırılan ve Türkiye'de "68

kuşağı” olarak bilinen bir dönem başlamıştır. Makal’a (2015:233) göre 68 Kuşağı, II. Dünyaya savaşından sonra dünyaya gelmiş, adalet, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik gibi değerleri savunmuştur. Bu kuşak girişimci bir ruha, yaptığı işten zevk almaya çalışan, aile odaklı, ailenin gelenek ve göreneklerini benimsemeden önce sorgulayan, aile ve iş ortamında onaylanmayı bekleyen, teknolojiyi kullanan ve özgürlükçü bir anlayışa sahiptirler (Zhang ve Bonk 2010; Elmore 2011). X aynı zamanda anne ve babanın boşanmalarına tanıklık eden ilk jenerasyondur (Montana ve Petit 2008). Bu sebeple, X farklı kuşaklarla empati kurmakta ve grupla çalışmak yerine tek başına çalışmayı tercih etmektedir.

1980 – 1999 yılları arasında doğan Y kuşağı ise tıpkı X kuşağı gibi ailelerinin boşanmalarına tanıklık etmiştir. Bu kuşak diğer kuşaklara göre okul ortamında daha fazla zaman geçirmiş, iyi bir eğitim almak için farklı şehirlere gitmiş, eğitimi başarının anahtarı olarak görmüş, annenin iş hayatında yoğun çalışması sonucu evde tek kalmış, bu sebeple yaşam mücadelesi verme yolunda küçük yaşta tek başına kararlar almak zorunda bırakılmıştır. Y kuşağı bu yönleriyle diğer kuşaklardan kendilerini daha becerikli olarak görmektedirler. Y nesli bu özelliklerinin yanı sıra diğer kuşaklardan teknolojiyi daha aktif kullanmışlardır. Aile ortamında, anne ve babasını model almak yerine, teknolojinin kendilerine sunmuş olduğu imkânları kullanmış, yemek tariflerinden, arkadaş edinmeye, gelenek ve görenekleri kavramaya, kütüphanede kitap okumak yerine internet ortamında kitapları okumayı tercih etmişlerdir (Kyles, 2005: 54; Etlican, 2012:5-7). Y kuşağının aile yapısına bakıldığında, kadının erkeklerden daha fazla iş ortamlarında çalıştığı görülmektedir. Aile ekonomisine erkekten fazla katkı sağlaması, erkeğin ev ortamında ev işlerine yardım etmesi geleneksel toplumlardaki kadın-erkek rollerine farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır (Göktaş ve Çarıkçı, 2015:22).

2000-2021 yılları arasında dünyaya gelen “Kristal nesil”, “Google Kuşağı”, “.com kuşağı”, “yeni sessiz kuşak”, “internet kuşağı” veya “i-kuşak” olarak da adlandırılan kuşak Z ‘dir (Çetin ve Karalar, 2016). Aysel’in (2018) yapmış olduğu bir araştırmaya göre, diğer kuşaklardan farklı olarak sosyal medyada daha çok ürün araştırması yapan, doğuştan tüketici olan, şuan ülke nüfusu içerisinde oranı en fazla olan, sağlık harcamaları konusunda diğer kuşaklardan önde olan bir kuşaktır. Teknoloji ile kurmuş oldukları iletişim, onların sosyalleşmesine, aileleri ile zaman geçirmelerine engel olmaktadır. Buna karşın, kitle iletişim araçları dünyanın farklı bir yerinde bilgiye ulaşması konusunda bu nesle olumlu imkânlar sunmaktadır. Z kuşağın aileleri bile

çocukların eğitimlerinden, beslenmelerine, temel ihtiyaçlarının karşılanmasına kadarki süreçte bu iletişim araçlarından yoğun bir şekilde yararlanmaktadır. Aile yapılarına bakıldığında X ve Y kuşaklarının ailelerine göre, boşanma oranları azdır (Williams ve Page, 2011: 10). Aileler çocuklarının daha iyi bir eğitim alması için bütün imkânları çocuklarına sunmakta ve bilinçli bir şekilde çocukların eğitimleriyle ilgilenmektedir. Bilinçli bir aile profili ile çocuklara sunulan bu imkânlar çocuğun kendisine olan güvenini de artırmaktadır. Çocuklar aileleri tarafından eleştirilmek değil, övülmek, ödüllendirilmek istemektedir. Rousseau’nun (2009) belirttiği gibi, çocuk dünyanın en saf varlığıdır, bu varlığın mimarı ailedir.

Kısaca, Rousseau’nun düşünceleri hem günümüz Z hem de geleceğin alfa kuşakları için her zaman geçerliliğini koruyacağı söylenebilir. Z kuşağı bugün aileden aldığı eğitimle, okuldaki öğretim faaliyetlerini pekiştirmektedir. Artık yapılandırmacı eğitim anlayışıyla aile okulun bir parçası haline gelmiştir. Hatta eğitimin vazgeçilmez ögesi olmuştur. Ailenin çocuk üzerindeki önemi, bu sebeple önemli görülmektedir. Böyle bir önem bu gün Z kuşaklarının aileleri olarak nitelendirilen “çağdaş aile” profili ile Rousseau’nun Emile ve Eğitim Üzerine adlı eserinde görülmektedir. Rousseau eserinin ilk iki kitap bölümünde aileyi çok ön planda tutmuştur. Çünkü kitabın ilk bölümü çocuğun bebeklik, ikinci bölüm ilkökul dönemi olarak nitelendiren gelişim dönemine denk gelmektedir. Bu dönemlerde aile çocuğun yaşamında bir rehberdir, kaynaktır ve öğretmendir. Eserde aileye yüklenen bu görevlerden hareketle, günümüz Z kuşaklarının ailelerinin çocuklara verdikleri eğitim araştırılmıştır. Araştırma yapılırken, Emile ve Eğitim Üzerine adlı eserde ailenin çocuk eğitiminde izlediği yolların Z kuşak ailelerinin bunu nasıl uyguladığı sorgulanmıştır. Bu sorgulamalardan hareketle, araştırmanın problem cümlesi Türkiye’deki Z kuşakların eğitiminde ailenin rolü olarak belirlenmiştir. Araştırmada Z kuşaklarının eğitimi ele alınırken ve ailenin bu eğitimdeki rolünü belirlerken, Jean Jacques Rousseau’nun “Emile Ya Da Eğitim Üzerine” adlı eserinden yararlanılmıştır.

Yöntem

Türkiye’deki Z kuşakların eğitiminde ailenin rolü belirlenirken, Jean Jacques Rousseau’nun Emile Ya da Eğitim Üzerine adlı eserinden alıntılar yapılarak incelenmiştir. Araştırma veriler nitel yöntemlerden doküman analiziyle elde edilerek toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak olay, olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyalleri kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma kapsamında Jean Jacques Rousseau’nun Emile adlı eseri ile ilgili; Yaşar Avunç (2009a), İsmail Yerguz (2009b), Cumhur Atay

(2011), Jean Jacques Rousseau (2014), Ülkü Akagündüz (2014) kitapları, kuşaklar konusuyla ilgili de, Ulusal, Uluslararası ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarından makale ve tezler incelenmiştir. Elde edilen dokümanlardan Rousseau'nun eserine ulaşılabilirliği göz önüne alınarak, İsmail Yerguz (2009) ve Yaşar Avunç'un (2009) çevirisini yaptığı Emile ya da Eğitim Üzerine kitapları araştırma kapsamına alınmıştır. Daha sonra Z kuşağı, Emile ve Eğitim Üzerine konusunda yazılan dokümanlara ulaşılmıştır. Sonra dokümanların konu ile ilgili ilişkili olup olmadığı kontrol edilmiştir.

Araştırmada Jean Jacques Rousseau'nun Emile ve Eğitim Üzerine adlı eseri araştırma kapsamına alınırken, belirli ölçütler dikkate alınmıştır. Bu ölçütlerden en önemlisi araştırma probleminde ele alınan "Z kuşakları" kavramıdır. Çünkü Z kuşağı, 21. yüzyılın ilk kuşağı olarak bilinmektedir. Z kuşağı, teknolojiyi iyi kullanmakta, teknolojiyle çok zaman geçirmekte, birçok bilgi ve beceriyi sanal ortamda öğrenmektedir. Bu kuşak, günümüzde her ne kadar iyi kullansa da yaş itibarıyla "çocuk" olarak nitelendirilmektedir. Z kuşaklarındaki açıklamada vurgulanan yaş kriterinden hareketle araştırmada Jean Jacques Rousseau'nun Emile ve Eğitim Üzerine eserindeki beş kitap bölümünün beş bölümü değil, ilk iki bölümü dikkate alınmıştır. Çünkü eserin içerisinde yer alan beş kitap bölümünün;

- İlki "doğuştan ilk çocukluk çağının sonuna kadar (0-5 Yaş)",
- İkincisi "çocukluğun ikinci devresi: konuşan çocuk çağı (5-12 yaş)",
- Üçüncüsü "ilk gençlik çağı (12-15 yaş)",
- Dördüncüsü "buluş: insanın gerçek kişiliği bu çağda başlar (15-20 yaş)"
- Beşincisi "genç adam: hayata girişten (20 yaş ----)" oluşmaktadır.

Bu kitap bölümlerinde dikkat edildiğinde Z kuşağını temsil eden yaş sınırı ilk iki bölümle sınırlı olmaktadır. Bu bölümlerde "çocuk" ve çocuk eğitimi" konularına daha fazla vurgu yapılmaktadır. Diğer üç kitap bölümünde yetişkin bir Emile karakteri bulunmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde Jean Jacques Rousseau'nun Emile Ya da Eğitim Üzerine eserinden yararlanılarak, Z kuşaklarının eğitiminde ailenin rolü belirlenmeye çalışılmıştır.

Jean Jacques Rousseau "Bitkiler tarımla, insanlar eğitimle yetiştirilir." sözüyle insan yaşamının doğuştan eğitimle başladığını, anne ve babanın çocuğun eğitiminde sabırlı olması gerektiğini belirtmektedir. Ona göre çocuk; sevgi, saygı, hoşgörü, iyilik, paylaşma gibi birçok değeri topluma uyum sağlamak için davranışa dönüştürmektedir. Bu dönüştürme sürecinde çocuk,

iki yaşından, ergenlik çağına kadar gelişme gösteren insan olarak tanımlanmaktadır (Aytaş ve Yalçın: 2003:13; Sınar, 2007:16; Şirin, 2011:21). Çocukluk, insanoğlunun özel ve masum dönemlerine denk gelmektedir. Bundan dolayı çocuklar ilk dünyaya geldiklerinde masumiyet duygusuyla korunmaya, yardıma ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu anlayış kuşak farkı olmaksızın her zaman savunulmaktadır. Yani çocuklar, dünyaya ilk gözlerini açtıkları aile ortamından başlayarak güven, sevgi, saygı, beslenme, korunma gibi yaşam koşullarını devam ettirmeyi sağlayan temel unsurlara gereksinim duymaktadır. Anne karnında başlayan bu duygu ve ihtiyaçlar yaşam boyu eğitimlerinde de devam etmektedir. Maslow'a göre anne ve babanın çocukların bu ihtiyaçlarını (Bakınız: Şekil 1) karşılamaları her zaman beklenmektedir. Çünkü ihtiyaçlar bireyin yaşamının devamlılığı için gerekli görülmektedir.

Şekil 1. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidi (Shunk, 1996).

İhtiyaçlar hiyerarşinde görüldüğü üzere, ilk önce bireylerin temel (fiziksel) ihtiyaçları karşılanması gerekmektedir. Fiziksel ihtiyaçlar arasında, bireyin beslenmesi, nefes alması, uyuması ve cinselliği yer almaktadır. Bu ihtiyaçlar arasında en dikkat çeken beslenmedir. Beslenme, çocuk için temel ihtiyaçlardan biridir. Çocuğun bu ihtiyacı anne ve ya anne yerine geçen kişi tarafından karşılanmaktadır. Çocuğun beslenme ihtiyacı anne tarafından karşılanırken, çocuk ile anne arasında "güven" bağı gelişmektedir. Güven bağı çocuğun bütün yaşamını etkileyen çok önemli bir duygu olarak görülmektedir. Karşılanmadığında çocukta güven yerine güvensizlik duygusu ortaya çıkmaktadır. Onun için "güven" duygusunun ilk temelleri annenin çocuğu beslemesi ile başlamaktadır. Rousseau bu konunun önemini Emile ve Eğitim Üzerine eserinde şu şekilde vurgulamaktadır (Rousseau, 2009a):

Zaman zaman, çocuklarını beslemek istiyormuş gibi gösteren genç kadınların bu küçük hilesine tanık oldum. Bu fanteziden vazgeçme konusunda

nasıl baskı yapıldığı biliniyor: İşe kocalar, doktorlar, özellikle de anneler ustaca karıştırılıyor. Karısının çocuğunu beslemesine rıza göstermek cesaretini gösterecek koca mahvolmuş bir adam olur; karısından kurtulmak isteyen bir katil olarak görülür. Tedbirli kocalar, babalık sevgisini dirlik düzen adına feda etmeniz gerekir! (s.19).

Başka kadınlar, hatta hayvanlar bile, annesinin vermek istemediği sütü ona verebilirler: Anne sevgisinin yerini ise hiçbir şey tutamaz. Kendi çocuğu yerine başka bir annenin çocuğunu besleyen kadın kötü bir anneyken, nasıl iyi bir sütanne olacaktır? Olabilir ama yavaş yavaş; alışkanlığın doğayı değiştirmesi gerekecektir: Ne var ki iyi bakılmayan çocuk da sütanesi ona anne şefkati gösterene dek defalarca ölebilir... Annenin çocuğunu başka bir kadının kendisi kadar ve daha çok sevdiğini görmesi, çocuğun kendi annesine olan sevgisini korumasının bir teşekkür, sütannesine karşı olan sevgisinin de bir görev olduğunu hissetmesi söz konusudur; bir anne özen gösteriyorsa, oğulun da bağlılık duyması doğal değil midir? (s.19).

Anne, çocuğun yaşamında her zaman önemli bir yeri olan, onun beslenmesinden hedeflerine ulaşmasına kadarki zaman dilimlerinde onunla beraber hareket eden kişidir. Bu sebeple çocukların ilk güven duydukları kişiler arasında yer almakta ve annenin aldığı kararlar, düşünceler çocuk için çok değerli görülmektedir. Anneden aldığı bu güven duygusu yaşam boyu öğrenme sürecinde çocuğun her zaman başarılı olmasında etkili olacağı bilinmektedir. Çocuğun anneye güven duyması, daha sonraki yaşamında başka bireylere güven duymasına neden olacaktır. Böyle çocuklar bu güven duygusuyla içe değil, dışa dönük bireyler olarak toplumda büyük başarılarla imza atacaklardır. Günümüz Z kuşaklarına bakıldığında, bu güven duygusunun aile bireyleri tarafından verilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bu gün sekiz yaşında olan ve Demirkaya, Akdemir, Karaman ve Atan'a (2015:190) göre 2013 TÜİK sonuçlarında Türkiye nüfusunun %23'nü, 2016 yılında ise %27'ni (Altunbay ve Bıçak, 2018:131) oluşturan Z kuşağı, ailede kazandırılan güven duygusuyla teknolojiyi kullanmaktan, bilgiye ulaşmaktan, sorgulamaktan, karşılaştığı problemleri çözmekten, olaylara dürüstçe yaklaşmaktan, grup içinde yer almaktansa bireysel çalışmaktan zevk almaktadırlar. Aynı zamanda "merak" duygusuyla çevresinde olan olayları araştırmakta, analiz etmekte, yaratıcı düşüncelerle yeni ürünler ortaya koymaktadır. Bu beceriler, Z kuşağının girişimci olmasını, özgürlükçü bir

anlayışla kendisini toplum içinde rahat ifade etmesine yardımcı olmaktadır. Rousseau (2009a) bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Cisimlerin sıcaklığını, soğukluğunu, sertliğini, yumuşaklığını, ağırlığını, hafifliğini hissetmeyi, bunların büyüklüğünü, şeklini ve tüm ayırt edilebilir niteliklerini değerlendirmeyi, bakarak, elle dokunarak, dinleyerek, özellikle de görmeyi dokunmayla karşılaştırarak, parmaklarıyla hissedeceği duyumu gözüyle kestirerek öğrenir (s.40).

Bu kuralların asıl amacı, çocuklara daha çok gerçek özgürlük ve daha az egemenlik tanımak, kendi kendilerine daha çok şey yapmalarını ve başkasından daha az şey istemelerini sağlamaktır (s.44).

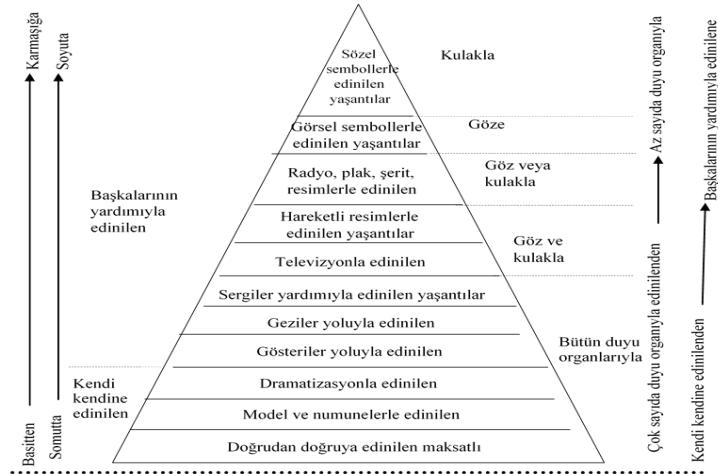
Onu tek başına özgür bırakın ve kendisine hiçbir şey söylenmeden nasıl davrandığını görün; yapacaklarını ve bunları nasıl yapacağını düşünün. Özgür olduğunu kendine kanıtlamaya gereksinim duymadığı için, hiçbir şeyi şaşkınlıkla yapmaz, yaptığını yalnızca kendi gücünü göstermek için yapar...(s.147).

Emile ya da Eğitim Üzerine eserinde vurgulandığı üzere, çocuklar yaparak-yaşayarak öğrenmektedir. Bu günün eğitim sisteminin de ele aldığı ve Z kuşaklarının öğrenme sürecinde etkin kullandığı yaparak-yaşayarak öğrenme, Rousseau'nun ana karakteri olan Emile' nin yetiştirme sürecinde de göz önünde bulundurulmaktadır. Başka bir deyişle, yaparak yaşayarak öğrenme, Z kuşaklarının öğrenci ve çocuk profilini yansıtmaktadır. Eser çocuk profilinin yanı sıra 21.yüzyıl aile profilinin nasıl olması gerektiği konusunda da ailelere öneriler sunmaktadır. Bu önerileri aşağıda maddeler halinde şu şekilde verilebilir:

- Çocuklar iyi birer gözlemcidir. Çocukların ilk iletişim kaynakları olan ailenin davranışları, tutumları ve becerileri ile çocuklarına iyi birer model olmalıdır. Çünkü çocuklar, çevresinde olup biten her şeyin farkındadırlar ve onları taklit ederler. Hareketli ve renkli olan bütün nesnelere, cisimlere onların dikkatini çekmektedir. Bu sebeple, ilk doğduklarından itibaren, taklit özelliklerini çok iyi kullanmaktadırlar. Anne ve babasını taklit ederek onlar arasında bağ kurmaya çalışmaktadır. Bu yönüyle çocuklar dünyayı keşfetmektedir. Dil becerilerine, sosyal ilişkilerine katkı sağlamaktadır. Emile karakterine de bu beceri yüklenmiştir. Rousseau'nun ifade ettiği gibi "Cisimlerin alanını, büyüklüğünü iyi değerlendirmek, ancak aynı zamanda bunların şekillerini tanımayı, hatta bunları taklit etmeyi öğrenmekle mümkün olur" (Rousseau, 2009a:128). Burada Rousseau taklit yoluyla çocukların bilişsel yapısının da gelişeceğine vurgu yapmaktadır. Örneğin Z kuşağı ailelerinin iş hayatında teknolojiyi aktif kullanması, çocukların onları bu

konuda model almasına yol açmaktadır. Özellikle ailelerin alışverişlerinin çoğunu internet ortamında yapması Z kuşağının da davranışlarına yansımaktadır.

• Günümüz Z kuşağına dışardan çok fazla uyarıcı gelmektedir. Teknolojinin hızlı gelişim gösterdiği çağda internetten, televizyondan, akranlarından, anne ve babasından, öğretmeninden farklı uyarıcılar alan bu kuşak, öğrenmelerini somut olarak gerçekleştirmektedir. Bu yüzden çocukların gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır. Yaşları gereği somut dönemde olan Z kuşağı, çevreden gelen uyarılara tepki verirken, ilk kaynaklardan (anne, baba, öğretmen, yakın çevre vs.) bilgileri almaktadır. Z kuşağı için ilk kaynakların bilgileri, doğrudan elde edilecek yaşantılar için ön hazırlık olmaktadır. Örneğin, çocuklara “aslan” kavramı aile bireyleri tarafından çocuğa ilk önce resimlerle anlatılır, aslan figürüyle ilgili oyuncaklar alınır, televizyondan, internetten belgeseller izletilir. Ama ailenin günümüzde en sık yapmış olduğu davranışlar çocuklarını (Z kuşağı) hayvanat bahçesine götürmek ve çocuğun doğrudan yaşantılar elde etmesini sağlamaktır. Doğrudan yaşantılar Edgar Dale’ nin “yaşantı konisinde” (Bakınız: Şekil 2) vurguladığı ve çocuğun birçok duyu organını kullandığı önemli bir kavramdır (Köksal ve Varışoğlu, 2012: 57). Çocukların birçok duyu organını kullanması, öğrenmelerinin %90’ını gerçekleştirmektedir. Sülükçü’nünde (2011:107) belirttiği gibi, insanlar %83’ü görme, % 11’ini işitme, %3,5’ini koklama, %1,5’ini dokunma ve %1’ini tatma duyularıyla öğrenmektedir.

Şekil 2. Yaşantı Konisi (Çilenti, 1984:39).

Yaşantı konisinde vurgulanan doğrudan yaşantılar Emile' de şu şekilde vurgulanmaktadır (Rousseau, 2009a):

...çocuk saptamak için doğanın kendine verdiği ellerini, kedi ise doğanın kendisini donattığı o ince koku alma duygusunu kullanır... (s.108).

Bir çocuk yetişkin biri kadar büyük değildir; böyle bir insanın ne gücüne ne aklına sahiptir; ama onun kadar iyi ya da ona çok yakın derecede görür ve işitir; o kadar ince olmasa da aynı ölçüde duyarlı tatma duygusu vardır ve kokuları, aynı duyarlılıkla olmasa da, ayırt eder. İçimizde oluşan ve gelişen ilk yetilerimiz duyularımızdır. Demek ki duyular geliştirilmesi gereken ilk yetilerdir; unutulmuş ya da en çok ihmal edilenler de özellikle bunlardır(s.116).

• Z kuşakları, sosyal hayatta gerek aileleri gerekse arkadaşlarıyla yüz yüze değil, kitle iletişim araçları ile iletişim kurmayı tercih etmektedirler. Bu durum onların "benmerkezci" olmasına yol açabilmektedir. Okul öncesinden ergenlik çağına kadar devam eden benmerkezci duygu, çocukların yaşamına bazen olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Çocuğun sosyalleşmesinden, topluma uyumlu bir birey olmasına kadarki süreçte çocuğun yaşamına yön veren bir duygudur. Benmerkezci duygusu çocuğun ilerde "bencil olmasına, paylaşmamasına, yakın çevresindeki insanlara yardım etmemesine, farklı değerlere saygı duymamasına, üretken olmamasına, kendi yaşam alanı içinde farklı insanların problemlerine duyarsız kalmasına" neden olacaktır (Senbir 2004; Taş, Demirdöğmez ve Küçüköğlü, 2017). Rousseau (2009a) çocuklardaki benmerkezci duygunun onlarda bu gibi yanlış davranışların daha da büyümesine neden olacağını ifade etmektedir.

Çocukların kaprisi hiçbir zaman doğanın değil, kötü bir disiplinin ürünüdür. Çünkü bu çocuklar ya boyun eğmiş ya da buyurmuşlardır; yüz kez söyledim, ne biri ne öteki olmalı (s.103).

• Z kuşaklarının X, Y ve diğer kuşaklara göre "oyun" oynama" alışkanlıkları farklılaşmaktadır. "Oyun" çocuğun gelecekte nasıl bir birey olacağı konusunda anne ve babaya mesajlar vermektedir. Oyun, çocuğu ahlaki değerleri, ben merkezi ve empati duygusunun olup olmadığı, dil becerilerini doğru kullanıp kullanmadığı, işbirliği içerisinde çalışıp çalışamayacağı, anne ve babanın çocuğun yanlış, kötü davranışlarını yakından takip edeceği en doğal öğrenme yoludur (Cirhinlioğlu; 2001: 167; Yörükoğlu, 2004: 66). Çocuğun gelişimi için önemli görülen bu öğrenme yolu, günümüzde Z kuşaklarının yaşamlarında farklı bir anlam kazanmıştır. Z kuşakları aileleri, çocuklarının daha iyi bir eğitim alması için çocuklarını küçük yaştan itibaren dershaneye, özel derslere, kurslara yönlendirmektedir. Z kuşakları

yaşamlarında eğlenme ve çocukluğun tadını çıkaracağı bir dönemde ailelerin yönlendirmesiyle “bir rekabet, yarışın” ortasına itilmektedir. Artık X, Y ve diğer kuşakların okullarda, evde ve sokaklarda söyledikleri “Oooo... portakalı soydum, Başucuna koydum, Ben bir yalan uydurdum, Duma duma dum, Kırmızı mum, Dedemin sakalına kondurdum.” “ Kutu kutu pense, Elmamı yense, Arkadaşım,Arkasını dönse” sözlerini çocukların bilişsel yapılarında eskisi kadar görülmediği söylenebilir. Oysaki oyunlar Emile’ de belirtildiği gibi çocukların iç dünyalarındaki duyguların yansımasıdır (Gökşen, 2014:254-257).

Çocukları sevin; oyunlarını, zevklerini, sevimli içgüdülerini destekleyin. İcinizden hanginiz gülümsemenin dudaklardan eksik olmadığı ve ruhun hep huzur içinde olduğu o yaşı kimi zaman özlemle aramamıştır? Bu küçük masumların, ellerinden çabucak kaçan bu kısacık zamandan ve kötüye kullanamayacakları bunca değerli bir maldan yararlanmalarını neden engellemek istiyorsunuz? Sizin için geri gelemeyeceği gibi onlar için de geri gelmeyecek olan bu kadar kısa ilk yılları neden üzüntü ve acılarla doldurmak istiyorsunuz? Babalar, ölümün çocuklarınızı beklediği anı biliyor musunuz? Doğanın onlara bahşettiği o azıcık anı ellerinden alarak kendinizi pişmanlıklara hazırlamayın: Onlar var olmanın zevkini hissedebilir duruma gelir gelmez bu zevkin tadını çıkarmalarını sağlayın; Tanrı'nın onları çağıracağı herhangi bir saatte, yaşamın tadını almadan ölmelerini sağlayın (Rousseau, 2009:54).

- Günümüzde eğitim anlayışı, “elit, mükemmel olan insan modeli” yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu insan modelini yetiştirmek içinde eğitim, toplumun elinde bulunan öğretim standartlarını yükseltmekle yetinmemeli aynı zamanda mükemmel olanın standartlarını da artırmayı hedeflemelidir (Merter, 2005:179). Böyle bir eğitim anlayışında çocukların anadilinin dışında en az bir yabancı dil bilmesi önerilmektedir. Çünkü dünyadaki gelişimleri takip etmek, diğer insanlarla iletişim kurmanın yolları dünya standartlarında kullanılan ya da farklı bir dili öğrenmekten geçmektedir. Numanoğlu’na (1999:348) göre bu farklı diller bireyin yaratıcı düşünceye sahip olmasını, yeni ürünler elde etmesini, risk almaktan korkmamasını, her şeye “evet” diyen değil, “hayır” demesini bilmesini, toplumda yaşamının kurallarını bilerek, insan haklarına saygılı olmasını sağlamaktadır. Ailelerde çocukların eğitimlerinin ülke sınırları içerisinde sınırlı kalmasını istemediklerinden çocuklarını farklı ülkelerde eğitim almasını istemektedir.

- Z kuşağı dijital çağın çocuklarıdır. Bu çağın çocuklara verdiği olumsuz olanaklarından biri ve ailelerin bile bazen kontrol edemediği davranış

"internet bağımlılığıdır". Çocuklar internet ortamında saatlerce hareketsiz kalmaktadır. Böyle bir durum çocukların internet başında beslenme, bunun sonucunda obezite, çocukların psikomotor davranışlarında hareketsizliğin görülmesine neden olmaktadır. Artık Z kuşağı çocukları dışarda oyun oynamak yerine evde bilgisayar, televizyon başında zaman geçirmeyi tercih etmektedir. Ailelerde bu durumdan rahatsız olmasına karşın, çocuğa çok fazla müdahale edememektedir (Senbir 2004; Taş, Demirdöğmez ve Küçükoğlu, 2017).

• Z kuşağı herhangi bir işi yaparken, sabırsız davranışlar göstermektedirler. Gördükleri herhangi bir şeye hemen sahip olmak istemektedirler. Rousseau'nun bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Çocuğunuzu mutsuz kılmanın en kesin yolunu biliyor musunuz? Onu her şeyi elde etmeye alıştırmak; çünkü gidermesi kolay arzuları durmadan arttığı için, er ya da geç, olanaksızlık karşısında bu arzuları ister istemez geri çevirmek zorunda kalacaksınız ve bu alışılmamış geri çevirme onu arzu ettiği şeyden yoksun kalmasından daha çok üzecektir. Önce elinizdeki bastonu isteyecek, yakında saatinizi, sonra da uçan kuşu isteyecektir; parladığını gördüğü yıldızı da, göreceği her şeyi de; Bilginin hızlı değişimine çok çabuk uyum sağlamaktadırlar getirmiştir (Rousseau, 2009a:63).

Kısaca, Rousseau günümüz Z kuşaklarının bilgi ve becerilerini yansıtan Emile ya da Eğitim Üzerine adlı eserinde ailelere, çocuklarının gelişimsel özelliklerini dikkate almalarını, çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini, çocuklara ceza verilmemesi gerektiğini, özgürlükçü bir ortamda çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini önermektedir. Aileler çocukların aynasıdır. Çocukların yaşam boyu öğrenme sürecinde öğrenmelerini şekillendiren bireylerdir. Hayalleri, sevinçleri, üzüntüleri, başarıları-başarısızlıkları, korkuları, dışardan gelen tehlikelerden kendisini nasıl koruması gerektiğini aile ortamında öğrenen çocuklar için Rousseau (2009a) şu düşünceleri son olarak dile getirmektedir:

...büyük insan güçlü bir varlık, çocuk da zayıf bir varlıksa, bunun nedeni büyük insanın çocuktan daha çok mutlak güce sahip olması değil, büyük insanın doğal olarak kendi kendine yetmesi, çocuğun ise kendi kendine yetememesidir. Büyük insanın dolayısıyla daha çok istekleri, çocuğun da daha çok hayalleri olmalıdır (s.59-60).

Sonuç- Öneriler

Toplumlar geçmişten günümüze sürekli kendini yenileme ve geliştirme çabası içerisinde. Bu değişime yön veren en önemli unsur eğitimidir. Çünkü eğitim hem değişimi sağlamakta hem de gelişmelerin

etkisinde kendisi de değişikliğe uğramaktadır. Toplumsal olarak ortaya çıkan bu gelişmeler ve değişimler gösterdikleri özellikler bakımından toplumdaki kuşakların sınıflandırılmasına neden olmuştur. Kuşaklar arasındaki bu sınıflandırmada dönemin siyasi, sosyal, ekonomik, teknolojik, eğitim anlayışları etkili olmuştur. Bunlar arasında en önemlisi teknolojik alanda yaşanan gelişmeler gösterilmektedir. Teknolojik gelişmeler sayesinde toplumun her bölümünde aile yapısı, çocuk yetiştirme anlayışı, eğitim politikaları vs. değişime uğramıştır. Örneğin tarım toplumunda erkek çocuk, tarlada babasını, kız annesini gözlemlemiştir. Sanayi toplumunda geniş aileden çekirdek aileye geçiş süreciyle çocuk fabrikada ustasını model almıştır. Bu toplumlarda disiplin ve düzen çalışma ortamındaki önemli kurallardır. Kurallara uyulmaması cezanın beraberinde geleceği anlamına gelmektedir. Çocuklara bu algı bu toplumlarda ilk önce aile ortamında verilmektedir. Aile, dönemin koşulları ve eğitim anlayışıyla çocuklarını otoriteye bağlı, sanayiye uygun uysal, itaatkâr ve masum insanlar olarak yetiştirmeyi hedeflemişlerdir. Bunun yanı sıra aile, çocuk eğitimi görevini daha çok okullarda öğretmene yüklemektedir. Bilgi toplumu olarak adlandırdığımız ve bilginin sürekli değişime uğradığı toplumda çocuk, ailesini, öğretmenini, internette gördüğü bir karakteri, arkadaşını taklit etmektedir. Artık günümüzde çocukların (Z kuşakların) model alacağı insan sayısı artmıştır. Çünkü internet ve diğer teknolojik gelişmeler çocuğun yaşamına yön vermektedir. Aile, çocukların eğitiminde okul kadar sorumluluk almaktadır. Adeta eğitimin vazgeçilmez, “olmazsa olmaz” unsuru haline gelmiştir. Küçük yaştan itibaren aileler, çocukların öğrenme sürecine etkin katılım göstermesi, bilgiyi ezberlemesi yerine yapılandırması, bilgi okuryazarlık becerisine sahip olmasını, kitle iletişim araçlarını kullanmasını, duygu ve düşüncelerini özgür bir ortamda ifade etmesini amaçlamaktadır. Böyle amaçlar sadece günümüz Z kuşağı ailesinde göz önüne alınan bir konu olmamıştır. Rousseau'nun Eğitim ya da Emile adlı eserinde de dile getirilmiştir. Eserde, Rousseau adeta günümüz Z kuşaklarının eğitiminden bahsedercesine ailelere bir takım öneriler sunmuştur. Bu önerilerde;

- Çocukların annesi tarafından beslenmesine,
- Anne ve babanın bütün öğrenme süreçlerinde çocuğun yanında olmasına,
- Çocuğa iyi bir model teşkil etmesine,
- Çocuğun duygu ve düşüncelerini rahat ifade edeceği ortamların olmasına,
- Çocuğa ceza yerine ödül verilmesine,

- Çocuğun oyun oynamasına izin verilmesine,
- Çocuğun özgürlüğünün kısıtlanmamasına vurgu yapmaktadır.

Özetle, çocuklar bir toplumun geleceği, toplumların kalkınmasında önemli bir yapı taşı olarak görülmektedir. İnfomal olarak aileden aldığı ve formal olarak okulda gördüğü eğitim onun gelecekte nasıl bir birey olacağı konusunda bilgiler vermektedir. Unutulmamalıdır ki, aileden alınan eğitim okullardaki eğitimin başarılı olmasını sağlamakta ve çocuğun daha sonraki yaşamını etkilemektedir. Burada önemli olan ailelerin çocuklarının farklı becerilerle donatıldığını bilmeleri, her çocuğun özel bir yetenekle dünyaya geldiğini fark etmeleri ve bu farkındalıkla çocuklarına eğitim ortamı sunmaları beklenmektedir.

Öneriler;

- Rousseau'nun Emile ve Eğitim üzerine adlı eserinde "anne" ve "kadın" rolü üzerinde çok fazla değinilmiştir. Eserde "baba-erkek" rolü üzerinde durularak günümüz "baba" profili hakkında nitel çalışmalar yapılabilir.
- Günümüz aile ve çocuk profilleri karşılaştırılarak, bu profillerde ailelerin çocukların eğitimlerinde ne kadar etkili olduğu araştırılabilir.
- Geleceğin alfa kuşakları ve günümüz Z kuşaklarının aile eğitim anlayışları karşılaştırılabilir.
- Z kuşaklarının sahip olduğu 21. yüzyıl beceriler araştırılabilir ve bu becerilerde aile eğitimin önemi incelenebilir.
- Teknolojinin Z kuşaklar üzerindeki etkileri araştırılabilir ve çocukların (Z kuşağı) teknolojiyi kullanma becerisi hakkında aile eğitiminin önemi incelenebilir.

Kaynakça

- Acıloğlu, İ. (2015). *İş'te Y kuşağı*. Ankara: Elma.
- Ada, T. (2014). Atatürk'ün düşünce yapısını şekillendiren unsurlar. *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 211, Ağustos, 2014.
- Adıgüzel, O., Batur, H. Z. ve Ekşili, N.(2014). Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar" *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* yıl: 2014/1, sayı:19, 165-182.
- Altunbay, M. ve Bıçak, N.(2018). Türkçe eğitimi derslerinde Z kuşağı bireylerine uygun teknoloji tabanlı uygulamaların kullanım." *ZFWT*, 10(1), 127-142.

- Aytaş, G. ve Yalçın, A.(2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları. Ankara.
- Aysel, A. (2018). *Kuşakların tüketim davranışlarında değişim üzerine bir inceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Bilge Zafer, A. (2013). Cumhuriyet ile birlikte değişen Türk aile yapısı ve kadının durumu. *U. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl: 14, Sayı: 24, 2013/1.
- Cirhinlioğlu, F.G. (2001). *Çocuk ruh sağlığı ve gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çetin, C.ve Karalar, S.(2016). X, Y ve Z kuşağı öğrencilerin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28):157-197, 2016.
- Çilenti, K. (1984). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Demirkaya, H.,Akdemir, A., Karaman, E.ve Atan, Ö. (2015). Kuşakların yönetim politikası beklentilerinin araştırılması. *Journal of Business Research-Türk*, 7(1), 186-204.
- Devaney,S. A. (2015). Understanding the millennial generation. *Journal of Financial Service Professionals*, 69(6): 11-14.
- Durakbaşı, A. ve Cindoğlu, D. (2012). Tezgâh üstü karşılaşmalar: toplumsal cinsiyet ve alışveriş deneyimi. (Haz. Deniz Kandiyoti-Ayşe Saktanber, Çev. Zeynep Yelçe) *Kültür Fragmanları; Türkiye’de Gündelik Hayat*. (2.baskı.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Elmore, L. (2011). Competing for jobs when you’re up against your mum, your grandpa, and your pers”, *WomenIn Business*, Summer, 37-39.
- Emiroğlu, S. (2009). Çocuk eğitimi üzerine idealist bir roman: Emile. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3):872-880.
- Etlican, G. (2012). *X ve Y kuşaklarının online eğitim teknolojilerine karşı tutumlarının karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.
- Genç, H. N. (2015). Jean-Jacques Rousseau’nun Emile’inde kadın eğitimi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)* 8(1): 25-34.
- Gökşen, C. (2014). Oyunların çocukların gelişimine katkıları ve Gaziantep çocuk oyunları. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 52, Erzurum 2014, 229-259

- Göktaş, P. ve Çarıkçı, İ. H.(2015). Kuşakların siyasal iletişim kültür ve liderlik açısından değerlendirilmesi. *MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2015, 2(3): 7-33.
- Köksal, D. ve Varışoğlu, B.(2012). Yabancı dil öğretiminde temel ilke ve kavramlar.Kılınç, A., ve Şahin, A. (Ed). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*.(2. baskı). (ss.49-64).Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kandiyoti, D.ve Saktanber, A.(2012). Parçaları yorumlamak. (Haz. Deniz Kandiyoti-Ayşe Saktanber, Çev. Zeynep Yelçe) *Kültür Fragmanları; Türkiye'de Gündelik Hayat*. (2.baskı.).İstanbul: Metis Yayınları.
- Kurtoğlu, R.,T., Sönmez, A ve Temiz, S. (2016). Tüketicilerin yaş kuşaklarına göre wom hakkındaki değerlendirmeleri. *Eurasian Academy Of Sciences Eurasian Business &Economics Journal* 2(2), 416-430.
- Kyles, D. (2005).Managing your multigenerational work force. *Strategic Finance*, 87(6): (53-55).
- Makal, A. (2015). *Ameleden işçiyeye*. (Üçüncü Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Merter, F. (2005). *Postmodernizme ve postmodern eğitime sosyolojik bir yaklaşım*. Malatya: Öz Serhat Yayıncılık
- Montana, P.J. & Francis, P.(2008). Motivating generation X and Y on the job and preparing Z. *Global Journal Of Business Research*. 2 (2):139-148.
- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu-eğitim- yeni kimlikler-II, bilgi tolu mu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1):341-350.
- Ocak, B. (2019). Ebüzziya Tevfik'in Jean Jacques Rousseau Tercüme-İ Hâli. *Journal of Turkish Language and Literature* 5(3), Summer 2019, 471-487.Doi Number: 10.20322/littera.530595
- Orhan, Ö. (2013). Rousseau ve Türkiye. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 2013 Güz, sayı:16, s.121-148 ISSN 1306-9535.
- Rousseau, J.J. (2009a). *Emile ya da eğitim üzerine*. (Çeviren: Yaşar Avunç). İstanbul: İş Bankası Yayınları .
- Rousseau, J.J. (2009b). *Emile ya da eğitim üzerine*. (Çeviren: İsmail Yerguz). İstanbul: Say Yayınları:
- Senbir, H. (2004). *Z son insan mı?*.İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Shunk, D. H. (1996). *Learning Theories* (2nd Edition). New York: Harper&Row.
- Sınar, A. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Morpa Yayınları.

- Sülükçü, Y. (2011). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde (Temel Seviye A1) bilgisayar destekli materyal geliştirme ve bunun öğrenci başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şirin, M. R. (2011). *BM çocuk hakları sözleşmesi kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçüköğlü, M. (2017). Geleceğimiz olan Z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, ISSN:2528-9527 E-ISSN : 2528-9535 <http://opusjournal.net>
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yaşar Ekici, F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim ve dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*. 30: 209-224.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zhang, K. ve Curtis, J. B. (2010). *Generational learners and e-learning technologies. handbook of research on practices and outcomes in e-learning: issues and trends*. USA: IGI-Global.
- Williams, K. C. ve Page, Robert, A. (2011). *Marketing to the generations*. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 3,1-17.